

MUHASEBE DENETİMİ

KONU ANLATIMI

SMMM YETERLİLİK SINAVLARINA HAZIRLIK

Doç. Dr. Rıdvan BAYIRLI

Mart 2026

Muhasebe Denetimi

Copyright © Finansed®

Tüm hakları Finansed Yayınevi'ne aittir. Yayınevinin izni alınmadan kısmen veya tamamen çoğaltılması veya farklı biçimlere çevrilmesi yasaktır.

ISBN: 978-625-90057-0-6

BASKI:

Finansed Danışmanlık Yayın Dağıtım Tarım Gıda İç ve Dış Tic.Ltd.Şti.
Kızılay Mah., Menekşe 1 Cd. 10/4 Çankaya/ANKARA

ÖNSÖZ

TÜRMOB Yönetim Kurulu tarafından, Sınav Yönetmeliği'nin 5/1-c maddesi uyarınca, 14 Ocak 2026 tarihli toplantısında 2026/1 dönemi ve takip eden dönemlerde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik sınavlarının çoktan seçmeli test sınavı yöntemiyle yapılmasına karar verilmiştir.

3568 sayılı "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu"nın 7'nci maddesi ve "Yeminli Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınav Yönetmeliği" hükümlerine göre yapılmakta olan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınavının, anılan yönetmeliğin 5/1-c maddesi uyarınca, sınavın tüm konuları için test yöntemi ile aşağıda belirtilen hususlara göre yapılacaktır;

i. Sınavda, "Yeminli Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınav Yönetmeliği"nin 14'üncü maddesinde belirtilen her sınav konusu için ayrı ayrı 5 seçenekli çoktan seçmeli test soruları yer alacaktır,

ii. Her bir modülden 20 test sorusu gelecek adaylar 45 dakika süre kullanılacaklardır.

"Muhasebe Denetimi" dersi II. Oturumda test edilecektir. "Muhasebe Denetimi" modülünde 20 test sorusu gelecek olup, adaylar 45 dakika süre kullanacaklardır. Muhasebe Denetimi modülünün konu başlıkları aşağıdaki gibidir:

- **Türkiye Denetim Standartları**
- **Bağımsız Denetim Yönetmeliği**

Bu sınava hazırlık kitabı, sınava katılacak adayların konu anlatımları ile birlikte soru çözerek konuların özömsenmesinin sağlanması yönünde gelen talepler çerçevesinde hazırlanmıştır.

Yayınların kusursuz olması tek amacımız olup, her dönem güncelleme ile yeni baskılar yapılacaktır. Kitaplardaki baskı hatalarının düzeltilmesi ve bunun yanında çeşitli öneri ve eleştirilere açık olduğumuzu belirtmek isteriz. Bize finansed@gmail.com mail adresinden öneri ve eleştirilerinizi iletebilirsiniz.

Sınavlara hazırlanan tüm adaylara başarılar dileriz.

www.finansed.com

Mart 2026

Ankara

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

DENETİM TEORİSİ

1. DENETİM KAVRAMI	1
2. DENETİM BENZERİ KAVRAMLAR	1
3. DENETİMİN İŞLETME YÖNETİMİ AÇISINDAN FONKSİYONLARI	2
4. DENETİMİN MAKRO EKONOMİ VE KAMU DÜZENİ AÇISINDA ÖNEMİ	3
5. DENETİM TÜRLERİ.....	3
6. DENETİM TÜRLERİ.....	5
7. DENETİM SÜRECİ	9
8. DENETİM RİSKİ.....	12
9. DENETİMDE ÖNEMLİLİK	15
10. DENETİMDE ÖRNEKLEME	15
11. İÇKONTROL SİSTEMİ.....	16
12. DENETİM KANITLARI VE KANIT TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	21
13. DENETİM RAPORU VE DENETİM GÖRÜŞÜ	26

İKİNCİ BÖLÜM

BAĞIMSIZ DENETİM YÖNETMELİĞİ

1. BAĞIMSIZ DENETİM YÖNETMELİĞİ	29
2. 2026 YILINDA BAĞIMSIZ DENETİME TABİ OLACAK ŞİRKETLER HAKKINDA.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI.....	59
-----------------------------------	----

1. KISIM

BAĞIMSIZ DENETÇİLER İÇİN ETİK İLKELER	61
---	----

2. KISIM

BDS 200: BAĞIMSIZ DENETÇİNİN GENEL AMAÇLARI VE BAĞIMSIZ DENETİMİN BAĞIMSIZ DENETİM STANDARTLARINA UYGUN OLARAK YÜRÜTÜLMESİ	72
--	----

3. KISIM

BDS 210: BAĞIMSIZ DENETİM SÖZLEŞMESİNİN ŞARTLARI ÜZERİNDE ANLAŞMAYA VARILMASI	79
---	----

4. KISIM

BDS 220: FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİMİNDE KALİTE KONTROL VE FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİM VE SINIRLI BAĞIMSIZ DENETİMLERİ İLE DİĞER GÜVENCE DENETİMLERİ VE İLGİLİ HİZMETLERİ YÜRÜTEN BAĞIMSIZ DENETİM KURULUŞLARI VE BAĞIMSIZ DENETÇİLER İÇİN KALİTE KONTROL	83
---	----

5. KISIM

BDS 230: BAĞIMSIZ DENETİMİN BELGELENDİRİLMESİ.....	90
--	----

6. KISIM

BDS 240: FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİMİNDE BAĞIMSIZ DENETÇİNİN HİLEYE İLİŞKİN SORUMLULUKLARI.....	94
--	----

7. KISIM

BDS 250: FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİMİNDE İLGİLİ MEVZUATIN DİKKATE ALINMASI.....	109
--	-----

8. KISIM

BDS 260 ÜST YÖNETİMDEN SORUMLU OLANLARLA KURULACAK İLETİŞİM	113
---	-----

9. KISIM

BDS 265: İÇ KONTROL EKSİKLİKLERİNİN ÜST YÖNETİMDEN SORUMLU OLANLARA VE YÖNETİME BİLDİRİLMESİ	116
--	-----

10. KISIM

BDS 300: FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİMİNİN PLANLANMASI	119
---	-----

11. KISIM

BDS 315: İŞLETME VE ÇEVRESİNİ TANIMAK SURETİYLE “ÖNEMLİ YANLIŞLIK” RİSKLERİNİN BELİRLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	123
--	-----

12. KISIM

BDS 320: BAĞIMSIZ DENETİMİN PLANLANMASI VE YÜRÜTÜLMESİNDE ÖNEMLİLİK	144
---	-----

13. KISIM

BDS 330: BAĞIMSIZ DENETÇİNİN RİSK OLARAK DEĞERLENDİRİLMİŞ HUSUSLARA KARŞI YAPACAĞI İŞLER.....	148
---	-----

14. KISIM

BDS 450: BAĞIMSIZ DENETİMİN YÜRÜTÜLMESİ SIRASINDA BELİRLENEN YANLIŞLIKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	151
---	-----

15. KISIM

BDS 500: BAĞIMSIZ DENETİM KANITLARI	155
---	-----

16. KISIM

BDS 501: BAĞIMSIZ DENETİM KANITLARI – BELİRLİ KALEMLER İÇİN DİKKATE ALINMASI GEREKEN ÖZEL HUSUSLAR	161
--	-----

17. KISIM

BDS 505: DIŞ TEYİTLER.....	165
----------------------------	-----

18. KISIM

BDS 510: İLK BAĞIMSIZ DENETİMLER – AÇILIŞ BAKİYELERİ	168
--	-----

19. KISIM

BDS 520: ANALİTİK PROSEDÜRLER	171
-------------------------------------	-----

20. KISIM

BDS 530: BAĞIMSIZ DENETİMDE ÖRNEKLEME.....	174
--	-----

21. KISIM

BDS 540: GERÇEĞE UYGUN DEĞERE İLİŞKİN OLANLAR DÂHİL MUHASEBE TAHMİNLERİNİN VE İLGİLİ AÇIKLAMALARIN BAĞIMSIZ DENETİMİ	179
--	-----

22. KISIM

BDS 550: İLİŞKİLİ TARAFLAR.....	183
---------------------------------	-----

23. KISIM	
BDS 560: BİLANÇO TARİHİNDEN SONRAKİ OLAYLAR.....	187
24. KISIM	
BDS 570: İŞLETMENİN SÜREKLİLİĞİ	189
25. KISIM	
BDS 580: YAZILI BEYANLAR.....	193
26. KISIM	
BDS 700: FİNANSAL TABLOLARA İLİŞKİN GÖRÜŞ OLUŞTURMA VE RAPORLAMA.....	195
BDS 705: BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORUNDA OLUMLU GÖRÜŞ DIŞINDA BİR GÖRÜŞ VERİLMESİ.....	195
27. KISIM	
BDS 701: KİLİT DENETİM KONULARININ BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORUNDA BİLDİRİLMESİ	201
28. KISIM	
BDS 800: ÖZEL HUSUSLAR - ÖZEL AMAÇLI ÇERÇEVELERE GÖRE HAZIRLANAN FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİMİ	204
CEVAP ANAHTARLARI	206
KAYNAKÇA	207

BİRİNCİ BÖLÜM

DENETİM TEORİSİ

1. DENETİM KAVRAMI

Denetim; iktisadi faaliyet ve olaylara ilişkin iddiaların, önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçlarını ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir. Tanımdan hareketle denetimin unsurları aşağıdaki gibidir:

a) İktisadi faaliyet ve olaylara ilişkin iddialar:

İşletmenin, iktisadi faaliyetleri ile ilgili olarak hazırladığı çeşitli raporlar ve beyanlar, işletme açısından bir iddia niteliğindedir. Söz konusu raporlar ve beyanlar işletme tarafından hazırlanmış ve menfaat gruplarına sunulmuştur. Denetim sırasında bu iddiaların doğruluğu ve güvenilirliği araştırılmaktadır.

İşletme yönetimi finansal tabloları sunduğunda bu finansal tablolarla ilgili aşağıdaki hususları iddia etmektedir.

- Finansal tablolarda yer alan varlıklar, yabancı kaynaklar ve özkaynakların var olduğu ve gelir gider kalemlerinin gerçekleştiği (Varolma ve Oluşma),
- Her bir işlem ve hesabın finansal tablolarda gösterildiği (Bütünlük),
- Aktifler ve Pasiflerin işletmenin bilanço tarihi itibarı ile şirketin hak ve yükümlülüklerini gösterdiği (Haklar ve Yükümlülükler),
- Aktif ve pasiflerin doğru bir şekilde değerlendirilip finansal tablolara yansıtıldığı (Değerlendirme ve Dağıtım),
- İşlemlerin doğru hesaba kaydedildiği, finansal bilgilerin uygun şekilde sınıflandırılıp sunulduğu ve dipnotlarda bu hesaplara ilişkin gerekli açıklamaların yapıldığı (Sunuş ve Açıklama).

Denetçi, finansal tabloların, işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösterip göstermediğine ilişkin görüşüne; yönetim tarafından iddia edilen hususların doğru olup olmadığına ilişkin kanıtlar toplayıp değerlendirmek suretiyle ulaşır.

b) Önceden saptanmış ölçütler:

Denetçi, işletmenin iddiası niteliğindeki finansal tabloları önceden saptanmış ölçütlerle karşılaştırarak, bu

ölçüde göre doğruluk ve güvenilirliğine karar verir. Bu ölçütler, kanunlar, anlaşmalar, yönetim tarafından saptanmış hedefler ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe standartları olabilir. Söz konusu ölçütler, aslında denetimin türünü belirlemek bakımından önemlidir.

c) Tarafsızca kanıt toplama ve kanıtları değerlendirme:

Denetçi işletmenin iddialarının doğruluğu araştırmak için işletme içinden ve işletmeyle ilgili kişi ve kuruluşlardan bağımsız olarak yeterli ve uygun nitelikte kanıt toplamak zorundadır.

d) İlgi duyan taraflara bildirme:

İşletmeyle ilgili finansal olaylarla birçok kişi ve kuruluşun doğrudan veya dolaylı ilgisi bulunmaktadır. Denetçi bu ilgililere, işletmenin finansal bilgileri konusunda yaptığı denetim sonucunda ulaştığı sonucu yazılı bir raporla açıklar. Raporlama aşaması denetimin son aşamasıdır.

e) Denetim bir süreçtir:

Denetim faaliyeti aşamalar halinde gerçekleştirilir. Birbirini izleyen bu aşamaların başlangıç ve sonucu arasındaki faaliyetler belirli bir plan dahilinde sürdürülür.

Soru 1: Muhasebe denetiminin tanımında aşağıdaki unsurlardan hangisi yer almaz?

- A) İktisadi faaliyet ve olaylara ilişkin iddiaların olması
- B) Sonuçların ilgi duyan bilgi kullanıcılarına iletilmesi
- C) Tarafsızca kanıt toplama
- D) Süreç olması
- E) İç denetçiler tarafından gerçekleştirilmesi

2. DENETİM BENZERİ KAVRAMLAR

Denetim kavramı ile birlikte kontrol, teftiş ve revizyon gibi kavramlarda benzer anlamda kullanılmaktadır. Bu kavramlar ve denetim ile ilişkileri aşağıda kısaca açıklanmıştır:

a) Kontrol

Bir işlemin, olayın vb. doğruluğunu, kayıt ve/veya belgelere aracılığıyla incelemek ve araştırmaktır. Kontrolde, işletme tarafından önceden belirlenmiş

çeşitli normlar, standartlar bulunmaktadır. Kontrol bu standart veya normlara uyulup uyulmadığının araştırılmasıdır.

Kontrol, sadece araştırma ve inceleme ile yetinmez, denetime esas olacak ölçütleri ve fiili sonuçların bu ölçütlerden sapmaları ile bu sapmaların düzeltilmesi için mümkün olan önlemleri de belirler ve gösterir.

Kontrolün denetimden farklılığını aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür.

- **Yapan Kişi:** Kontrol genelde işletme personeli tarafından yürütülür. Kontrol faaliyetleri insanlar dışında çeşitli yöntem ve süreçlerden de oluşturulabilir.
- **Zaman:** Kontrol süreklilik arz eder, işlemlerin yapıldığı, faaliyetlerin yürütüldüğü sırada uygulanır. Denetim ise yılın belirli dönemlerinde yoğunlaşır ve yapılmış, tamamlanmış ve sonuçlanmış işlemlerin, süreçlerin incelenmesini içerir.

Kontrol; “Yönetimin, riski yönetmek ve belirlenen amaç ve hedeflere ulaşma ihtimalini arttırmak amacıyla aldığı tedbirlerdir”. Kontrol süreçleri ise; “Riskin, risk yönetim süreçleriyle belirlenen kabul edilebilir sınırlar içinde kalmasını sağlamak amacıyla tasarlanan ve kontrol çerçevesinin bir parçası olan faaliyet, politika ve prosedürlerdir”. Kontrol süreçlerinin amacı, risklerin yönetilmesinde ve belirlenmiş hedeflere ulaşılmasında kurumu desteklemektir.

b) Teftiş

Teftiş, bir şeyin aslını, doğrusunu veya işlerin iyi yürütülüp yürütülmediğini anlamak için yapılan inceleme olarak tanımlanabilir. Teftiş, bakmak, içine bakmak anlamında olmak üzere yakından incelemek, resmen araştırmak ve soruşturmak anlamlarına gelmektedir. Teftiş işini yapan kişiye müfettiş denilir. Teftiş kavramı daha çok iç denetime denk düşmektedir.

Teftişin denetimden temel farklılığını iki başlık altında toplamak mümkündür.

- İşletme personeli tarafından yürütülmektedir.
- Finansal olmayan olaylar da teftiş kapsamına girmektedir.

c) Revizyon

Revizyon, gözden geçirmek, tekrar incelemek anlamına gelmektedir. Buradaki gözden geçirme eleştirisel bir gözle yapılmaktadır. Revizyon, daha çok finansal olayları incelenmesi ve denetlenmesi için kullanılmaktadır. Revizyon, işletme personeli

tarafından yapılabileceği gibi işletme dışı kişiler tarafından da yapılabilir. Revizyon, denetim, teftiş ve kontrol için zorunlu bir gözden geçirmedir.

3. DENETİMİN İŞLETME YÖNETİMİ AÇISINDAN FONKSİYONLARI

Her şeyden önce bağımsız dış denetim, finansal tabloların güvenilirliklerini artırır. Bu ise, kredi olanaklarının genişletilmesine ve işletme yöneticisinin daha sağlıklı ve doğru karar verebilmesine imkân verir.

İşletmeler ekonomik kaynakları kullanarak kar elde etmek için faaliyette bulunurlar. Faaliyetlerine ilişkin sonuçları da belirli aralıklarla ilgili olanları aydınlatmak için raporlarlar. Bu yayınlar aslında işletme tarafından yapılan tek taraflı bir irade beyandır. Bir başka ifade ile bir iddiadır. İşletmeden bilgi bekleyenlerin işletmenin iddialarının doğruluğu konusunda güvenceye ihtiyaçları vardır.

Denetim, işletmenin bir bütün olarak üçüncü bir göz tarafından incelenmesidir. Denetimde, işletmenin iç kontrol sistemleri ve muhasebe sistemleri incelenir aksaklıkları ve eksiklikleri tespit edilir. Denetçi tavsiye mektubu ile söz konusu aksaklıkları ve eksiklikleri işletmeye bildirilir. Böylece, işletme aksaklık ve eksikleri görme ve bunları düzelterek sistemde sürekli bir gelişme sağlama şansına sahip olur.

Ekonomik anlamda denetim, kamuoyunun güvenilir bilgi edinmesini ve kendi çıkarlarına uygun kararlar verebilmesini sağlamak açısından, önemli bir görev üstlenmektedir. Çünkü denetim, hiç kimseye bağlı olmadan tarafsız kişi ya da kişilerce yapılmakta ve ancak bu sayede söz konusu bilgilerin güvenilirlikleri tescil edilmiş olmaktadır.

Finansal bilgi kullanıcıları ve karar alıcılar için finansal bilgilerin karar alma sürecinde kullanılabilmesi için finansal tabloların güvenilirliği ve doğruluğu hakkında üçüncü bağımsız bir kişi tarafından güvence alınması gerekir. Finansal tabloların şirket yönetiminin kontrolündeki bilgilere dayanması, finansal tablo kullanıcıları ile yöneticilerin çıkarlarının birbiriyle çatışması (vekalet teorisi) ve finansal tablo kullanıcılarının bilgiler üzerinde kontrolünün olmaması, finansal tabloların güvenilirliği sorununu ortaya çıkarmaktadır. Güvenilirlik sorununun çözümü finansal tabloların bağımsız denetimden geçirilerek doğrulanmasıyla mümkündür.